

खत नियंत्रण प्रयोगशाळा

खताची गुणवत्ता तपासणीसाठी खत (नियंत्रण) आदेश, 1985 हा कायदा अस्तित्वात आहे. या कायद्याच्या अंमलबजावणी करिता खताची गुणवत्ता तपासणी वेगवेगळ्या स्तरावर आवश्यक ठरवलेली आहे. त्यासाठी खत विश्लेषण प्रयोगशाळा स्थापित करण्यात आलेल्या आहेत.

राज्यामध्ये खतांचे गुणवत्ता नियंत्रणा करणेसाठी एकूण 5 प्रयोगशाळा आहेत. सदर प्रयोगशाळा पुणे, नाशिक, औरंगाबाद, अमरावती व कोल्हापूर येथे कार्यरत आहेत. सर्व प्रयोग शाळांना एन.ए.बी.एल. मानांकन प्राप्त आहे.

अ. क्र.	खत नियंत्रण प्रयोग शाळा	स्थापनेचे वर्ष	प्रयोगशाळेचे नांव, पत्ता व दुरध्वनी क्रमांक	क्षमता	कार्यक्षेत्र जिल्हे	एन.ए.बी.एल. मानांकन
1	2	3	4	5	6	7
1	पुणे	1959-60	खत नियंत्रण चाचणी प्रयोगशाळा, पुणे कृषि भवन, शिवाजीनगर, पुणे-5 दु.क्र.020-25513651	4883	पुणे, अहमदनगर, सोलापूर, सिंधुदुर्ग, रत्नागिरी, लातूर, उस्मानाबाद.	प्राप्त
2	नाशिक	1983-84	खत नियंत्रण चाचणी प्रयोगशाळा, नाशिक उंटवडी रोड, संभाजी चौक, नाशिक दु.क्र.0253-2314032	4211	नाशिक, धुळे, जळगांव, नंदुरबार, रायगड, ठाणे, बुलढाणा, पालघर.	प्राप्त
3	औरंगाबाद	1981-82	खत नियंत्रण चाचणी प्रयोगशाळा, औरंगाबाद, कृषि अभियांत्रिकी कार्यशाळा, शाहनुरमियाँ दर्गारोड, औरंगाबाद दु.क्र.0240-2332157	4322	औरंगाबाद, जालना, बीड, नांदेड, परभणी, हिंगोली, वाशिम, अकोला.	प्राप्त
4	अमरावती	1978-79	खत नियंत्रण चाचणी प्रयोगशाळा, अमरावती, तपोवन रोड, कॅम्प, अमरावती -444603 दु.क्र.0721-2662764	4660	नागपूर, वर्धा, भंडारा, चंद्रपूर, गोंदिया, गडचिरोली, अमरावती, यवतमाळ.	प्राप्त
5	कोल्हापूर	2010-11	खत नियंत्रण चाचणी प्रयोगशाळा, कोल्हापूर, प्लॉट नं.6 श्री शाहू मार्केटयार्ड, स्टेट बँके शेजारी, कोल्हापूर-416	2388	कोल्हापूर, सातारा, सांगली.	प्राप्त

			005 दु.क्र.0231- 2666220			
एकूण				२००००		

गुणवत्ता नियंत्रण निरीक्षकांकडून घेण्यात येणारे नमुने विनाशुल्क तपासून दिले जातात. सेवा नमुने हे नमुना तपासणी शुल्क घेऊन तपासून दिले जातात.

शेतकऱ्यांना खतांचे विश्लेषण करून घेण्यासाठी या प्रयोगशाळांमध्ये प्रती घटक नाममात्र रु. ५०/- प्रमाणे फी आकारली जाते. कंपनी साठी प्रति नमुना २०००/- या दराने फी भरून खत तपासणी करून देण्यात येते.

या प्रयोगशाळांमध्ये लिड, झिंक, कॉपर, मँगनीज, मॅग्नेशियम, बोरॉन, मॉलेब्डेनम, आयर्न तसेच नत्र, स्फुरद, पालाश, सल्फर, कॅल्शियम, सोडीयम, अॅशचे प्रमाण, सी.एन. प्रमाण, ऑर्गॅनिक मॅटर, आर्द्रता, इत्यादि घटकाचे विश्लेषण करण्याची सोय आहे.

प्रयोगशाळेत मागील ३ वर्षात कायद्यांतर्गत तपासणी केलेल्या नमुन्यांची माहिती.

वर्ष	क्षमता (संख्या)	प्राप्त (संख्या)	तपासणी (संख्या)	अप्रमाणित (संख्या)	अप्रमाणित प्रमाण
२०१९-२०	२००००	१८९७९	१८३३३	२७५४	१५.०२
२०२०-२१	२००००	१९१३८	१७२३८	२४७०	१४.३३
२०२१-२२	२००००	१८८०५	१७८०८	२३८७	१३.४०